

J. NAGY LÁSZLÓ DsC

jnagy@hist.u-szeged.hu
professor emeritus (SZTE BTK)

Magyar–egyiptomi kapcsolatok a második világháború után (1947–1955)

Hungarian–Egyptian Relations after the World War II (1947–1955)

Abstract The Hungarian–Egyptian relations have a long past and between the two world wars they become definitely manifold. After suffering an eclipse, the interest of in each other restarted from 1947. In the next decade, which was a determinant period in the history of both countries, in addition to political ones, economic, cultural and sport contacts dominated the bilateral relations. From the reports of the Hungarian ambassadors, some interesting details of the Egyptian history unfolds.

Keywords Egypt, Hungary, relations, Middle East, revolution, Arabism, communism

DOI 10.14232/belv.2015.3.2

<http://dx.doi.org/10.14232/belv.2015.3.2>

Cikkre való hivatkozás / How to cite this article:

J. Nagy, László (2015): Magyar–egyiptomi kapcsolatok a második világháború után (1947–1955). *Belvedere Meridionale* 27. évf. 3. sz. 15–22. pp

ISSN 1419-0222 (print)

ISSN 2064-5929 (online, pdf)

(Creative Commons) Nevezd meg! – Így add tovább! 4.0 (CC BY-SA 4.0)

(Creative Commons) Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0)

A széleskörű kapcsolatok kialakulása és elmélyülése Egyiptom és Magyarország között az Osztrák–Magyar Monarchia időszakára tehető. A Monarchiának komoly érdekeltségei voltak a Balkánon, s így érintkezve az Oszmán Birodalommal az sem volt közömbös számára, hogy mi történik Észak-Afrikában. Magyarország Fiumében az Adrián keresztül tengeri kijáráttal is rendelkezett a Mediterráneumra, s a magyar sajtó is élénken követte az ott zajló eseményeket.

1869-ben a Szezei-csatorna megnyitása alkalmából rendezett ünnepségeken a Monarchia is küldöttséggel képviseltette magát. Tagja volt a delegációnak Kecskeméthy Aurél hírlapíró és

báró Pongrács Emil pénzügyminisztériumi hivatalnok. Mindketten könyvet írtak élményeikről. Kecskeméthy könyvét Egyiptom lakosságának etnikai, vallási szempontból történő bemutatása teszi értékessé.¹ Pongrács könyve pedig szinte nélkülözhetetlen a korabeli Egyiptom gazdasági-pénzügyi helyzetének tanulmányozásához. A munka legértékesebb része a birtokviszonyok bemutatása, különösen pedig az ország 1867–1868-as pénzügyi helyzetét leíró fejezet.² A sajtó (*Pesti Hírlap*, *Pesti Napló*, *Vasárnapi Újság*) bőségesen tudósított az 1880-as évek eleji egyiptomi történésekről, az európai nagyhatalmak Észak-Afrikáért folytatott küzdelméről.

Egyiptom azzal hívta fel magára a világgözelemény figyelmét, hogy Ahmed Arábi pasa vezetésével a hadsereg fellázadt a külföldi befolyás, különösen pedig az angolok ellen. S amikor az uralkodó, Taufík *kedive*, az európai hatalmak bábja Arábit hadügyminiszterré nevezte ki 1881-ben, a pasa kiadta a jelszót: „Egyiptom az egyiptomiaké!” Válaszul az angol és francia flotta bombázta Alexandriát, majd a partra szállt angol csapatok 1882. szeptember 13-án Tell-el-Kebírnél szétverték Arábi seregét.

A magyar újságírók, kommentátorok jól látták, hogy a britek mindenáron meg akarják tartani döntő befolyásukat Egyiptomban, mert az Indiába vezető út egyik fontos stratégiai láncszeme a Szezei-csatorna, ahol az 1878-ban átkelt 1593 hajóból 1267 angol volt.³ Arábi pasa történelmi személyiség, nemzeti hős, emléke mindörökre megmarad nemcsak az egyiptomiak körében, de az egész muszlim világban is – állapítják meg a magyar lapok.⁴

Az események kibontakozásakor Egyiptomban tartózkodott tanulmányúton a neves iszlamológus, Goldziher Ignác. Hazatérve hosszabb tanulmányt írt az Egyiptomban, s általában az iszlám világban zajló eszméi, politikai forrongásáról, annak okairól.⁵ Napjainkban is tanulságos, megkapó élelátást bizonyító megállapításait érdemes hosszabban idézni. Szemléletesen írta le, hogyan mutatják be az európaiak Arábi pasát: „Mysticus gondolkodású, vallásos rajongónak rajzolták, katonaruhában megjelent dervisnek, kard a kezében, Korán az ajkán”. A nemzeti pártnak, amelyhez Arábi is tartozott, vagy ahogyan másként nevezték, „az ezredesek pártjának” több összetevője van, de „minden árnyalata abban az egy gondolatban találkozik, hogy a nemzeti elem az, amelynek Egyiptomban uralkodni joga van”. Az egyik elem az európai típusú modernizáció, ami nem azonos az utánzással! Hívei fontosnak tartják az európaiak közreműködését, de „ellenzik az ország abszorbeálását az európaiak által”. A másik irányzatot az iszlám megújításáért küzdők alkották. Központja az Al-Azhar egyetem, kimagasló szellemi irányítója pedig az akkor ott tanító, de az angolok által rövidesen elűzött al-Afgáni, a pániszlamizmus apostola. (Goldziher 1873–1874-es kairói tartózkodása idején naponként találkozott vele, s erről *Naplójában* meg is emlékezik.) A harmadik irányzat az arabizmus, az arab nacionalizmus, amelynek képviselői mind az európaiak, mind az oszmánok ellenében arab Egyiptomot akartak. A „egyiptomi Egyiptom” politikai rendszerét mindhárom irányzat hívei alkotmányos liberális formában képzeltek el.

Ebben az időben a gazdasági fellendülést élő Magyarországot egyre jobban kezdték érdekelni a Dél-Mediterráneum országai. Az 1870-es években Fiumében nagyszabású építkezés folyt, modernizálták a kikötőt. 1881-ben megalakult a kizárólag magyar állami irányítás alatt álló vállalat, az *Adria Magyar Királyi Tengerhajózási Rt.*⁶ Az Észak-Afrikával, de különösen

¹ KECSKEMÉTHY AURÉL (1870): *Háromezer tengeri mérföld*. Pest.

² PONGRÁCS EMIL (1870): *Szezeig és vissza*. 1–2. k. Pest.

³ *Pesti Napló* 1882. május 14.

⁴ *Vasárnapi Újság* 1882. július 31.; *Pesti Napló*, 1882. szeptember 14.

⁵ GOLDZIHHER IGNÁCZ (1882): A muhammedán közvéleményről. *Budapesti Szemle* 65. sz. 234–265.

⁶ SZÉLINGER BALÁZS: „Idegen és mégis magyar.” A magyar Fiume története 1776–1914. *Limes*, 2002. 5. sz. 29–45.

Egyiptommal dinamikusan fejlődő kereskedelmünket az első világháborút követő geopolitikai változások tönkretették. Ám a tengeri kijárat elvesztése ellenére is az erős gyökerekkel bíró egyiptomi kapcsolatból sikerült valamit újjáépíteni a két világháború között. Szerepet játszott ebben a nagy tiszteletnek örvendő, az uralkodó által is mindig megbecsüléssel emlegetett mintegy 300 fős magyar kolónia. I. Fuád, aki ismerte Magyarországot, szimpatizált a magyar revíziós törekvésekkel. Többször nyilatkozott annak jogosságáról. Minden bizonnyal ez is közrejátszott abban, hogy 1926-ban a Magyar Érdemrend Nagykeresztjével tüntették ki.⁷

Egyiptom a világháború kirobbanásakor megszakította diplomáciai kapcsolatait Berlinnel, néhány évvel később pedig annak szövetségeseivel, így Magyarországgal is 1942-ben. A diplomáciai kapcsolatok öt évvel később álltak helyre.

A Magyar Köztársaság követe, Csornoky Viktor (Tildy Zoltán köztársasági elnök veje) 1947 novemberében érkezett Kairóba, és december 29-én adta át megbízólevelét, amiről másnap a kairói lapok részletesen beszámoltak. Fárúk király (1936–1952) 1948. március 31-én fogadta magánkihallgatáson Csornokyt, aki átadta köztársasági elnökünk ajándékát is, egy érem- és bélyeggyűjteményt.

„A beszélgetés azzal indult – olvashatjuk a követ jelentésében⁸ –, hogy a király, aki néhány nappal ezelőtt vidéken járt és ott saját birtokából 3000 feddán⁹ földet a parasztek között felosztott, megkérdezte, hogy mi magyarok mit gondolunk erről? Azért kérdezi, mert úgy tudja, hogy Magyarországon a háború után volt valamilyen földreform, egyébként is Egyiptomban a magyar mezőgazdaságnak jó híre volt.”

A követ vázolta a második világháború után Magyarországon történt változásokat, külön kitérve a földreformra. Az uralkodó a beszámoló után egy ideig szótlan volt, majd hangosan gondolkodva a következőket mondta: „Az egyik legnagyobb baj az, hogy Egyiptomnak nincs középosztálya, tulajdonképpen sohasem volt. Több mint 100 évvel ezelőtt Mohamed Ali próbált katonatisztekéből és hivatalnokokból valami efféle kialakítani, de bizony Egyiptomnak ma is egyik legnagyobb baja az, hogy voltaképpen nincsen rendes középosztálya. Ez az oka annak is, hogy hiába veszik át sokszor az idegenek helyét ma már egyiptomiak, rendszerint sokkal rosszabbul csinálják. A paraszttal lehetne talán valamit csinálni, csak hát az nem megy egyik napról a másikra, ott hosszú, nyugodt fejlődésre van szükség.”

Követünk akkor érkezett Egyiptomba, amikor a feszültség robbanáshoz közelített a térségben. Maga az uralkodó is úgy vélekedett az említett kihallgatáson, hogy a háború elkerülhetetlen, és rövidesen ki fog törni a Közel-Keleten. A követnek a palesztin problémáról adott jelentésében reális kép rajzolódik ki az arab államok álláspontjáról: az Arab Liga teljesen megosztott, bár „tagjai természetesen fantasztikus nyilatkozatokat adnak”.¹⁰

A követ sorra véve a térség országait megállapította, hogy Egyiptom politikai, gazdasági, katonai szempontból egyaránt ellenzi az intervenciót, Transzjordánia és Irak Fauzi al-Kavákidzsi fővezéri kinevezését, Szíria az iraki, Transzjordánia pedig a szaúdi seregek áthaladását a területén. Nincs egység az emigráns palesztin-arab kormány megalakulását illetően sem. A fő gond azonban az, hogy Abdalláh transzjordániai uralkodó be akarja kebelezni Palesztinát.

⁷ A két világháború közötti magyar–egyiptomi kapcsolatok történetét dolgozta fel 2014-ben megvédett és 2015-ben megjelent doktori disszertációjában ABDALLAH ABDEL-ATI ABDEL-SALEM MOHAMED: *Az egyiptomi–magyar kapcsolatok a két világháború közötti időszakban*. JATEPress, Szeged, 2015.

⁸ MOL XIX-J-11-a, Egyiptom, 17. doboz 113. sz. (1948. április 5.)

⁹ 1 feddán = 0,4 hektár

¹⁰ Uo. 1947. december 13-i jelentés.

Izrael Állam elismerését illetően azonban a követ megfontoltságot javasolt: „Tekintettel itteni jelentős gazdasági érdekeinkre, az arab államok előrelátható reakcióira és a nagy nemzetközi sajtóvisszhangra, a független zsidó állam május 15-i esetleges proklamálása alkalmával felelős tényezők nyilatkozatiban óvatosságot, tartózkodást javaslok addig, amíg az elismerés kérdésében az *egész helyzet vizsgálata alapján* (kiemelés az eredetiben – JNL) döntés nem történik. Határozott politikai cél nélküli, pusztán szimpátia nyilatkozatok kerülendők.”¹¹ A háború kirobbanásának másnapján írott jelentésében a konfliktus egyik legfontosabb okának a kóolajat jelöli meg: „Az olajkérdés talán a legerősebb mozgatója a közel-keleti politikai érdeklődésnek. Itt a Közel-Keleten minden összefüggés végső soron az olajhoz vetet.”¹²

Magyarország csak néhány héttel a megalakulását követően ismerte el Izrael Államot. Ezt Kairóban pozitívan értékelték, mivel „Magyarország nem sietett az elismeréssel”. Az Egyesült Államok elismerése viszont rendkívüli rosszállást váltott ki Egyiptomban.¹³ Csornoky Viktor követnek ez volt az egyik utolsó jelentése. Hazarendelték, majd két nappal megérkezése után, július 23-án letartóztatták. Hazaárulással, kémkedéssel vádolták, halálra ítélték, és 1948. december 7-én kivégezték.

A követ távozása nem kedvezett az egyiptomi–magyar politikai kapcsolatoknak, amelyeknek látványos fejlődésére maradása esetén sem számíthattunk volna, tekintettel Moszkva külpolitikai irányvonalára, amely ekkor még nem kedvezett az arab kapcsolatoknak. A kereskedelmi kapcsolatok viszont, amelyeket az 1930-ban kötött, de még érvényben lévő szerződés szabályozott, nem szenvedtek különösebb csorbát.

Az 1955-ben Egyiptom és Magyarország gazdasági kapcsolatáról írott memorandum szerint a két ország közötti kereskedelmi forgalom 1949 és 1955 között egyenletesnek mondható, és a mérleg az 1950-es év kivételével Magyarország számára volt pozitív. A kivitel-behozatal együttes átlagos értéke az említett években megközelítette a 3 millió egyiptomi fontot. Magyarország évente 40 ezer bála gyapotot vásárolt Egyiptomtól, és iparcikkeket (szerszámgépeket, vasúti kocsikat, vegyi anyagokat stb.) szállított.¹⁴

Az 1952. július 23-i fordulatot, a Szabad Tisztek hatalomátvételét a nemzetközi kommunista mozgalom nagyon negatívan ítélte meg; fasizmus felé hajló katonai diktatúrának minősítette, amely mögött az amerikaiak állnak, akik ki akarják szorítani a térségből az angolokat.¹⁵

A magyar követség azonban más, autentikusnak minősíthető forrásokból is szerzett információkat az új hatalomról. Elsősorban a kommunistáktól, akik az értelmiségi körökön kívül szinte nem is rendelkeztek befolyással és erősen megosztottak voltak. Egyik szervezetük, a Demokratikus Mozgalom a Nemzeti Felszabadulásért (HADITU) vezetője, Ibrahim Abdel-Halím költő és laptulajdonos (publikálta pl. Veres Péter *Próbatétel* című regényét) augusztus elején részletesen beszélt a belpolitikai eseményekről a követségen. Kedvezően nyilatkozott a Szabad Tisztek csoportjáról, a „Nagíb-mozgalomról”, ahogyan ő nevezte. Ezzel arra is utalt, hogy akkor a tábornok volt a csoport egyetlen népszerű és ismert tagja. A mozgalom 18 vezető tisztje közül négy a baloldallal szimpatizált, a többiek pedig nacionalisták, a nemzeti függetlenség elkötelezett hívei voltak. Megjegyezte még, hogy az Egyesült Államok a szimpátiáját kifejező gesztusai ellenére sem lesz képes érvényesíteni befolyását a mozgalomban.¹⁶

¹¹ Uo. Számjeltávirat. 1948. május 10.

¹² Uo. 1948. május 16-i jelentés.

¹³ Uo. 1948. június 27-i jelentés.

¹⁴ Uo. 4. doboz 0037/1955. sz. irat.

¹⁵ *Szabad Nép*, 1952. július 24.; *Tartós békéért, népi demokráciáért*, 1952. szeptember 14.

¹⁶ MOL Küm, XIX-J-11a, Egyiptom Tük, 1. doboz, 126. sz. irat (1952. augusztus 8.).

Egy másik csoport az ún. kommunista pártfrakció a HADITU értékelésével szemben foglalt állást. Meglehetősen merev, ortodox álláspontja szerint a HADITU „a katonai diktatúra uszályába került ... s így alulról egyrészt támogatást nyújt a faszálódásnak, másrészt megfosztja a kommunista pártot a munkásosztály és a széles dolgozó tömegek bizalmától”.¹⁷

Ma már tudjuk, hogy a HADITU valóban együttműködött a Szabad Tisztekkel, így az ő információja a reális, éppúgy, mint az új hatalomról adott értékelése. Az egyiptomi kommunista mozgalomról jóval később (1965-ben) írott, szinte tanulmánynak is felfogható jelentés részletesen mutatja be a HADITU szerepét. A jelentés egyébként a nasszeri Egyiptom történetének fontos forrásértékű dokumentuma.¹⁸

A HADITU tagja volt Háled Mohieddín, a páncélos egységek parancsnoka. Juszuf Szádikkal, a hatalomátvétel irányítójával a tiszti csoport balszárnyát alkották. A HADITU-csoport nyomdájában készült a *Szabad Tisztek Hangja* című újság és az illegális tiszti röpiratok többsége. Fontos szerepet játszott ez a 3-500 főt tömörítő kommunista szervezet a hatalomra került tiszti csoport programjának elkészítésében is. Ő szövegezte meg a dokumentumot, s azt két pont kivételével a tiszti csoport el is fogadta: „Törölte a programból a szocialista országokkal való szoros együttműködés szükségességére való egyértelmű utalást. Másrészt a HADITU által javasolt 50 feddános földbirtok-maximumot kompromisszumos megoldással 200 feddánra emelte.”¹⁹ Ezek után természetes, hogy ez a kommunista csoport pozitívan viszonyult a tiszti csoporthoz. A HADITU egyik tagjának – aki férje révén közvetlen kapcsolatban volt a Szabad Tisztekkel – emlékiratai megerősítik az idézett jelentés pontosságát.²⁰

A nemzetközi kommunista mozgalom és a többi egyiptomi kommunista csoport is szembehelyezkedett a HADITU álláspontjával, s ezzel lényegében – ekkor, de a későbbiek folyamán is – ürügyet szolgáltatott az alapvetően nacionalista hatalmi blokk kommunistaellenes lépéseire. Már ekkor mutatkozott az a több arab országban (sőt általánosíthatunk: az egész ún. harmadik világban) később megismétlődő probléma, ami a nacionalista hatalmi blokk és a kommunisták ellentété, sokszor pedig konfliktussá alakult viszonyában jelentkezett. Nevezetesen a kommunista mozgalom, amely némely esetben komoly politikai-társadalmi erőt képviselt, képtelen volt – legfeljebb csak ideig-óráig – „nacionalizálódni”. Ott akart szocializmust teremteni, ahol a történelmi-társadalmi (és ideológiai) folyamatok meghatározó eleme a nemzet, a nemzeté válás volt. Ami egyáltalán nem jelentette azt, hogy a nacionalista hatalmi blokk ne vállalt volna fel igen radikális szociális reformokat, társadalom-átalakítási programot.

A magyar követség igyekezett felhasználni nem kommunista kapcsolatait is, hogy informálódjon az új hatalom jellegéről, céljairól. Így került sor október közepén a magyar–egyiptomi kereskedelemben érdekelt vállalkozó, Ahmed el-Guindi lakásán egy találkozóra Gamel Szálem ezredessel, a légierő tisztjével, aki mint alapító a Szabad Tisztek szűk vezető csoportjához tartozott, a Forradalmi Tanács tagja volt. A magánjellegű találkozón Gamel Szálem a következőképpen jellemezte az új Egyiptomot: „Ami akár Nyugatnak, akár Keletnek az egyiptomi belső helyzetre való befolyását illeti, tesz egy kijelentést, amelynek az igazságát csak a történelem fogja bebizonyítani, azt ugyanis, hogy a »nyugat« azt állítja, hogy ők »keleti« intésre járnak el, »kelet«

¹⁷ MOL M-KS 276. f. 98. cs. (1952) 119. ö. e. (Másolat a kairói magyar követség 1952. szeptember 12-én kelt jelentéséről).

¹⁸ MOL M-KS 288 f. 32/1965. 14. ö. e. (Másolat a kairói magyar követség 1965. február 16-án kelt, 77. számú jelentéséről).

¹⁹ Uo.

²⁰ DIDOR, FAVZY-ROSSANO (1997): *Mémoires d'une militante communiste (1942–1990). Du Caire à Alger, Paris et Genève*. Paris. 86–87.

feltételezi, hogy a »nyugat« kezében vannak, pedig ez csak Egyiptom mozgalma az egyiptomiak érdekében. Függetlenséget akarnak és jobb életet a népüknek, azonban látják, hogy nehéz útra léptek, de biztosak benne, hogy eredményt fognak elérni.²¹ Az új hatalom nacionalista jellegéről a későbbiekben meggyőződhetnek a szocialista országok: a nasszeri Egyiptom egyáltalán nem bizonyult könnyű „természetes szövetségese”.

Az Egyiptomban történt események megítélése a térségben hagyományos befolyással rendelkező hatalmak – Franciaország, Nagy-Britannia – és az Egyesült Államok közötti vetélkedés függvényében történt.

A nyugati nagyhatalmak, elsősorban Nagy-Britannia és az Egyesült Államok között burkolt, ám köztudott rivalizálás folyt a közel-keleti befolyásért. Ezt mindketten Egyiptom megnyerésén keresztül szándékoznak elérni. Ebben a küzdelemben – nem lévén gyarmatosító hatalom – az Egyesült Államoknak nagyobb esélyei voltak. Ugyanakkor Washington sem tudta megnyerni az egyre határozottabban az arab világ vezetőjének szerepére törő Nasszert egy szovjetellenes paktumhoz, s a térségben mind erősebb nacionalizmus következtében a többi államot sem. A Bem rakpart politikai főosztályán az arab államok külpolitikájáról készített jelentés (1954 ősze) a tendenciákat jól érzékelve állapította meg, hogy „nem várható rövid időn belül az arab államok agresszív (ti. szovjetellenes – JNL) blokkba való tömörülése”. Azt is helyesen állapítja meg, hogy Kairó az 1954. július 27-én aláírt angol–egyiptomi szerződés ellenére továbbra is „a semlegesség és az imperialista hatalmaktól minél nagyobb engedmények kicsikarásának alapján” igyekszik maga mögé tömöríteni az arab államokat.²²

Az angol–egyiptomi szerződés kölcsönös kompromisszum, illetve a Washington által Londonra gyakorolt nyomásnak az eredménye is volt. Nagy-Britannia kötelezettséget vállalt, hogy húsz hónapon belül kiüríti a csatornaövezetet, ahol 80 ezer katonája tartózkodott. Cserébe Egyiptom elfogadta, hogy bizonyos számú „technikai személyzet” maradhat ott, illetve a brit katonai erők visszatérhetnek abban az esetben, ha az Arab Liga védelmi paktumához tartozó valamely államot vagy Törökországot támadás éri. Ezzel – indirekt módon – lényegében Egyiptom a NATO-hoz kötődött. S ez azt is jelentette, amint azt Nasszer a szerződést magyarázó beszédében megerősítette, hogy országát a nyugati tömbben képzeli el, mivel Törökországot egy világháború esetén a Szovjetunió fogja megtámadni a moszuli és az ábádáni olajmezők elérése céljából.²³

A szocialista országok a Nasszer–Nagib vetélkedés mögött nem a nagyhatalmak rivalizálását, s nem személyi ellentéteket láttak, hanem – a valóságnak megfelelően – „az alkotmányos élet és a katonai diktatúra hívei közötti harcot”.²⁴

A magyar–egyiptomi kapcsolatokban 1955-ig sem bővülésről, sem elmélyülésről nem beszélhetünk. A kereskedelem normális ütemben folyt. A kulturális kapcsolatok területén sikerült figyelemfelkeltő rendezvényeket szervezni: 1953 júliusában Kairó második legnagyobb mozijában bemutatták az *Erkel* című filmet. A nagy sikert és Magyarország igazi népszerűségét azonban a futball teremtette meg.

A magyar labdarúgó-válogatott 1954. január végén érkezett Egyiptomba. Az egy hónapig tartó turné a svájci világbajnokságra történő felkészülés szerves részét is képezte. A csapat több mérkőzést játszott. A játékosokat február 20-án fogadta Nagib elnök is. „A magyar csapat kitűnő

²¹ MOL Küm, XIX-J-11a, Egyiptom Tük, 1. doboz. 145. sz. irat (1952. október 22.).

²² MOL M–KS 276. f. 98 cs 123. ö.e.

²³ LAURENS, HENRY (1999): *Paix et guerre au Moyen-Orient. L’Orient arabe et le monde de 1945 à nos jours*. Paris. 137.

²⁴ MOL Küm, XIX-J-11a, Egyiptom Tük, 6. doboz. 0371. sz. irat (országismertetés, 1956. január 1.).

és magas fokú képzettségről tett tanúságot. Még soha nem láttam ennél képzettebb együttest.”²⁵ Az elnök úgy látta, hogy a magyarok sokszor fölöslegesen alkalmaznak technikai fogásokat (valószínű az történt, hogy a magyar focisták a szó szoros értelmében játszottak, bemutatót tartottak). Ugyanakkor többször is megismételte, hogy ilyen bámulatosan játszó labdarúgókat még nem látott. A turné csúcspontja az egyiptomi liga válogatottja elleni mérkőzés volt február 22-én, amelyet – kezét szorítva valamennyi játékosal – Nagib elnök nyitott meg 30 ezer néző előtt. Az összecsapásra, amely magyar győzelemmel (3:0) végződött, Alexandriából és más városokból különvonatokat indítottak.

A kapcsolatokban 1955-ben következett be változás. Ebben az évben egyre határozottabb közeledés történt Egyiptom és a szocialista országok, köztük Magyarország között. Ez a tendencia egybeesett nemcsak a szocialista országok külpolitikájában, hanem az egész nemzetközi politikai kapcsolatokban elkezdődő változásokkal is.

1955. február 24-én Törökország és Irak aláírta a Bagdadi Szerződést, amelyhez csatlakozott Nagy-Britannia, Irán és Pakisztán. Egyiptom ezt nem nézte jó szemmel, mivel a szerződéssel Irak lényegében az arab egység kialakulását gátolta meg. Április 16-án Moszkva is nyugtalanságát fejezte ki, mivel a katonai blokk létrehozása és katonai bázisok telepítése határa közeleiben közvetlenül érintette biztonságát. Ez volt az első alkalom a második világháború után, amikor a Szovjetunió állást foglalt a Mediterráneumban zajló eseményekkel kapcsolatban, s ez egyértelműen jelezte a szovjet külpolitika változását.

Áprilisban a fontos külpolitikai változások jeleként új, a bipoláris világot elutasító tömörülés, az el nem kötelezettek mozgalma született meg Bandungban. Nasszer itt vált nemzetközi jelentőségű személyiséggé. Itt, a Csou En-laj–Nasszer találkozóknál dőlt el, hogy Egyiptom és a Kínai Népköztársaság szorosabbra fűzi kapcsolatait, és minden valószínűség szerint az is, hogy Kairó a szocialista országoktól vásárol fegyvert.

A már említett Gamel Szálem ezredes 1952 nyarán Budapesten járt és találkozott a kínai követség kereskedelmi tanácsosával. Az említett októberi kairói magánjellegű megbeszélésen pedig azt kérte, hogy Magyarország közvetítsen a Kínai Népköztársaság felé, mivel Kairó formailag még Tajvant ismeri el, de ezen mindenképpen változtatni akarnak.²⁶

1954-ben a kairói lapok arról írtak, hogy a Kínai Népköztársaság elismerése erősíteni fogja Egyiptom függetlenségét Nagy-Britanniával és az Egyesült Államokkal szemben. Ugyanezen év nyarán Ali Szabri ezredes, a miniszterelnöki kabinet vezetője újra közvetítésre kérte Magyarországot, majd ezt megismételte az 1955. január 10-i megbeszélésen. Az átadandó egyiptomi üzenetnek a lényege, hogy (Kairó) „a dzsakartai (ti. bandungi – JNL) konferenciát kívánja a Népi Kína és Egyiptom közötti első hivatalos érintkezés felvétel színhelyéül megtenni”.²⁷ A bandungi találkozó egyik eredményeként Egyiptom 1955 szeptemberében konzulátust nyitott Pekingben. A Kínai Népköztársaság felé történő nyitás olyan *politikai* gesztus volt, amely azt bizonyította, hogy Kairó a szocialista országokkal történő kapcsolatépítés területén átlépte a Rubicont, s ez a fegyverüzlet létrejöttében is megnyilvánult.

A magyar diplomácia az egyre tartalmasabbá és politikailag is megalapozottabbá váló

²⁵ *Szabad Nép*, 1954. február 21.

²⁶ MOL Küm, XIX-J-11a, Egyiptom Tük, 3. doboz 145. sz. irat (1952. október 22.). A változás be is következett: Egyiptom és a Kínai Népköztársaság között a kereskedelmi forgalom 1953 és 1955 között folyamatosan emelkedve közel háromszorosára nőtt. Ld.: MOLNÁR FERENC (1956): Egyiptom és a szocialista országok kapcsolatáról. *Közgazdasági Szemle* 9. sz. 1077–1079.

²⁷ MOL Küm, XIX-J-11a, Egyiptom Tük, 3. doboz 0013/12/1955. sz. irat (Látogatás Ali Szabri ezredesnél, 1955. január 10.).

egyiptomi kapcsolat mellett Szíria iránt is fokozódó érdeklődést mutatott. Damaszkuszban hazánknek 1926 óta volt tiszteletbeli konzulja, akinek megbízatását Budapest 1945 után nem újíította meg. Kezdeményezte viszont már 1947 novemberében – az ankarai követségen keresztül – a diplomáciai kapcsolatok felvételét. A magyar javaslatra a szíriaiak – nagyon valószínű, hogy az 1948–1952 közötti számos puccs okozta zűrzavaros helyzet miatt – csak 1952 májusában válaszoltak. Jelezték, hogy készek diplomáciai kapcsolatot létesíteni Magyarországgal. Bonyhádi Károly ügyvivő 1954. május 13-án adta át megbízólevelét Fagdi Atászi külügyminiszternek, aki a rövid beszélgetés folyamán szinte kizárólag csak a mezőgazdaság iránt érdeklődött.²⁸ Tartalmas kapcsolatok kialakulása azonban csak 1956 után kezdődött. *

²⁸ MOL Küm, XIX-J-1-k, Szíria Adminisztratív iratok (Adm), 1. doboz. 007357 sz. és 07007. sz.